

Sygn. akt I CZ 97/14

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku E. O. z siedzibą w S. (Szwajcaria)
przy uczestnictwie E. D. z siedzibą w L. (Cypr)
o uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 stycznia 2015 r.,
zażalenia uczestnika
na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 11 sierpnia 2014 r.,

**oddala zażalenie i zasądza od uczestnika postępowania
na rzecz wnioskodawcy 120 (sto dwadzieścia) zł kosztów
postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2014 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną uczestnika postępowania, ponieważ jest ona niedopuszczalna (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Sąd ustalił, że postanowieniem z dnia 13 marca 2013 r. Sąd Apelacyjny oddalił zażalenie uczestnika postępowania na postanowienie z dnia 1 sierpnia 2012 r. w przedmiocie uznania i stwierdzenia wykonalności wyroku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. z dnia 30 maja 2012 r. Od tego postanowienia uczestnik wniósł skargę kasacyjną.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego skarga jest niedopuszczalna, ponieważ postanowienie, od którego została wniesiona, nie należy do żadnej z kategorii orzeczeń wymienionych w art. 398¹ § 1 k.p.c., nie ma też przepisu szczególnego, przewidującego możliwości zaskarżenia skargą kasacyjną postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji dotyczące uznania i stwierdzenia wykonalności wydanego w Polsce orzeczenia sądu polubownego. Sąd powołał się także na potwierdzające to stanowisko orzecznictwo Sądu Najwyższego.

W zażaleniu pełnomocnik uczestnika postępowania zarzucił naruszenie art. 398¹ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 328 § 2 w związku z art. 361, art. 391 § 1 i 397 § 2 k.p.c. i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kwestia dopuszczalności skargi kasacyjnej na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie uznania albo stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu polubownego była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego zarówno przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 178, poz. 1478 – dalej: „ustawa nowelizująca”), którą wprowadzono nową regulację sądownictwa polubownego jako piątą część Kodeksu postępowania cywilnego (art. 1154-1217), jak i w okresie obowiązywania nowej regulacji.

Przed wejściem w życie ustawy nowelizującej w orzecznictwie przyjmowano, że dopuszczalność skargi kasacyjnej (kasacji) zależy od tego, czy orzeczenie w przedmiocie uznania albo stwierdzenia wykonalności sądu polubownego odnosiło się do orzeczenia wydanego w Polsce, czy za granicą. W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1999 r., I CKN 654/99 (OSNC 2000, nr 3, poz. 61) wyrażono pogląd, że postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji co do stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce lub ugody zawartej przed takim sądem nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu dawnego art. 392 k.p.c., gdyż w stosunku do wyroku sądu polubownego może być złożona skarga o jego uchylenie, która jest szczególnym środkiem nadzoru sądu państwowego nad sądem polubownym i której podstawy pochłaniają podstawy odmowy stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego. Jednocześnie stwierdzono, że kasacja jest dopuszczalna od postanowienia sądu drugiej instancji co do stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą. Istotna różnica polega nie tylko na szczególnym charakterze obu postępowań, w tym zwłaszcza postępowania, w wyniku którego wyrok zagranicznego sądu polubownego uzyskuje byt w polskim porządku prawnym, lecz przede wszystkim na tym, że wyrok arbitrażowy wydany za granicą nie może być wzruszony w Polsce w drodze skargi o jego uchylenie (por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 1999 r., I CKN 887/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 172 oraz z dnia 13 października 2004 r., I CZ 102/04, niepubl.). Pogląd ten był na ogół akceptowany również w doktrynie.

Na gruncie obecnie obowiązującego stanu prawnego Sąd Najwyższy zajmował się wspomnianą wyżej kwestią dopuszczalności skargi kasacyjnej w postanowieniu z dnia 4 lipca 2008 r., I CZ 139/07, (OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 18), i z dnia 20 maja 2011 r. IV CZ 18/11, (nie publ.).

W postanowieniu z dnia 4 lipca 2008 r., I CZ 139/07 Sąd Najwyższy stwierdził, że pogląd wyrażony w orzecznictwie przed wejściem w życie ustawy nowelizującej należy podtrzymać również na gruncie obecnie obowiązującego stanu prawnego. Uznał, że wbrew wyrażanym niekiedy w literaturze poglądom analiza obecnej regulacji części piątej Kodeksu postępowania cywilnego wzmacnia

argumenty przemawiające za przyjmowanym dotąd zróżnicowaniem w zakresie dopuszczalności skargi kasacyjnej od orzeczenia sądu drugiej instancji w przedmiocie uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu arbitrażowego wydanego w kraju oraz za granicą.

Zdaniem Sądu Najwyższego należy zauważyć, że w związku z brakiem regulacji kwestii dopuszczalności skargi kasacyjnej wśród przepisów części piątej Kodeksu postępowania cywilnego, właściwe do jego oceny są przepisy części pierwszej, księgi pierwszej, regulujące postępowanie procesowe, przy czym chodzi o przepisy ogólne o procesie, z wyłączeniem przepisów o postępowaniach odrębnych (art. 13 § 2 k.p.c.). Stosowanie tej reguły w innych postępowaniach, w tym w postępowaniu o uznanie albo stwierdzenie wykonalności wyroku sądu arbitrażowego oznacza, że według art. 398¹ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. skarga kasacyjna jest dopuszczalna od prawomocnych orzeczeń wydanych przez sąd drugiej instancji, które rozstrzygają o przedmiocie danego postępowania albo dotyczą odrzucenia wniosku wszczynającego to postępowanie lub je umarzającego, jeżeli dany rodzaj postępowania może być uznany za "odpowiednik" postępowania w sprawie, którym jest proces.

Zgodnie z art. 1212 § 1 k.p.c., wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu lub ugodą zawartą przed sądem po ich uznaniu przez sąd albo po stwierdzeniu przez sąd ich wykonalności. Bez wątplenia więc postępowanie o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu arbitrażowego ma istotne znaczenie, skoro stanowi nieodzowny warunek uzyskania mocy prawnej przez orzeczenie sądu polubownego. Należy jednak podkreślić, że obecnie obowiązujące przepisy wyraźnie różnicują wyroki sądów polubownych oraz ugody zawarte przed takimi sądami ze względu na to, czy zostały wydane lub zawarte w Polsce, czy za granicą.

Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego przed polskim sądem państwowym może zostać skierowana tylko w stosunku do wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce (por. art. 1205 § 1 k.p.c.), co implikuje wniosek, że chodzi o sytuację, w której także miejsce postępowania przed sądem polubownym znajdowało się w Polsce (art. 1155 § 2 k.p.c.). Odmienny jest w związku z tym także zakres kognicji sądu orzekającego o uznaniu lub

stwierdzeniu wykonalności, w zależności od tego, czy chodzi o wyrok sądu polubownego wydany w Polsce lub ugodę zawartą przed takim sądem w Polsce, czy też o wyrok sądu polubownego, który został wydany za granicą, lub ugodę, którą zawarto za granicą. W razie wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce lub ugody zawartej przed takim sądem w Polsce, sąd kontroluje jedynie, czy według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego spór mógł być poddany pod rozstrzygnięcie sądu polubownego lub też, czy uznanie lub wykonanie wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego - art. 1214 § 3 k.p.c.). Przesłanki te nie są jednak badane, jeżeli wcześniej skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego została przez sąd państwowy prawomocnie oddalona (art. 1217 k.p.c.).

Inaczej rzecz się przedstawia przy orzekaniu o uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed takim sądem za granicą. Przesłanki, które są wówczas dodatkowo badane (por. art. 1215 § 2 k.p.c.), są częściowo zbieżne z podstawami skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego uwzględnianymi na zarzut skarżącego (por. art. 1206 § 1 pkt 1-4 k.p.c.), a częściowo nawiązują do sytuacji wyroku sądu polubownego w państwie jego pochodzenia, tj. państwie, w którym lub według prawa którego wyrok został wydany (art. 1215 § 2 pkt 5 k.p.c.).

Poczynione spostrzeżenia pozwalają stwierdzić, że charakter postępowania o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody zawartej przed takim sądem nie jest jednolity i należy inaczej go oceniać w zależności od tego, czy postępowanie ma za przedmiot wyrok sądu polubownego wydany w Polsce lub ugodę zawartą w Polsce, czy też wyrok sądu polubownego wydany za granicą lub ugodę zawartą przed takim sądem za granicą. W pierwszym wypadku jest to postępowanie pomocnicze, gdyż jest prowadzone w sytuacji, w której wyrok sądu polubownego został wydany w Polsce (ugoda przed tym sądem została zawarta w Polsce), co oznacza, że postępowanie przed sądem polubownym było zlokalizowane - w sensie prawnym - w Polsce. Funkcja postępowania o uznanie albo stwierdzenie wykonalności jest wówczas ograniczona do zapewnienia skuteczności wyniku postępowania w sprawie przez zrównanie

wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce lub ugody zawartej przed tym sądem w Polsce z wyrokiem sądu państwowego lub ugoda zawartą przed takim sądem, a w wypadku, gdy wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta ma być podstawą egzekucji - do umożliwienia prowadzenia egzekucji na podstawie tych tytułów. Element kontroli, który występuje w tym postępowaniu (art. 1214 § 3 k.p.c.), tej oceny nie zmienia, tym bardziej, że w pewnych okolicznościach kontrola jest ograniczona i nie może obejmować podstaw przewidzianych w art. 1214 § 3 k.p.c. (por. art. 1217 k.p.c.).

Odmienne zagadnienie przedstawia się w wypadku postępowania o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed takim sądem za granicą (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2007 r., I CSK 330/06, OSNC 2007, nr 12, poz. 185). W takim wypadku postępowanie to pełni znacznie dalej idące funkcje, gdyż w sytuacji, w której postępowanie przed sądem polubownym było zlokalizowane za granicą i wyrok sądu polubownego został wydany za granicą lub ugoda przed tym sądem została zawarta za granicą, można mówić o tym, że postępowanie o uznanie albo stwierdzenie wykonalności pozwala osiągnąć skutki prawne równoznaczne z tymi, które istnieją, gdy postępowanie przed sądem polubownym jest zlokalizowane w kraju i tu zostaje wydany wyrok lub zawarta zostaje ugoda. Postępowanie to nie ogranicza się więc do funkcji, które spełnia postępowanie o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce lub ugody zawartej przed tym sądem w Polsce. W efekcie nie można postępowania o uznanie albo stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed takim sądem za granicą sprowadzać do roli postępowania o charakterze pomocniczym, jak to jest w wypadku postępowania o uznanie albo stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce lub ugody zawartej przed tym sądem w Polsce. Potwierdza ten wniosek szerszy zakres kontroli wyroku lub ugody przez sąd państwowy w wypadku wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed takim sądem za granicą. Z tych względów postępowanie o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub

ugody zawartej przed takim sądem za granicą powinno być traktowane jako "odpowiednik" postępowania w sprawie.

Wskazując odmiennosc charakteru postępowania o uznanie albo stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego w zależności od miejsca jego wydania, Sąd Najwyższy również w postanowieniu z dnia 20 maja 2011 r., IV CZ 18/11 uznał, że niedopuszczalna jest skarga kasacyjna od postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji co do stwierdzenia wykonalności wydanego w Polsce orzeczenia sądu polubownego. Przypomniął, że na gruncie poprzedniego stanu prawnego zakres dopuszczalności skargi kasacyjnej od postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu budził kontrowersje. Nowelizując art. 1215 k.p.c., ustawą z dnia 22 lipca 2010 o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 155, poz. 1037), ustawodawca przesądził kwestię zakresu dopuszczalności skargi kasacyjnej w ten sposób, że dopuścił ją tylko od postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą. Pozwala to przyjąć a contrario, że skarga kasacyjna jest niedopuszczalna od postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce lub ugody zawartej przed sądem polubownym w Polsce.

W postanowieniu z dnia 20 maja 2010 r., IV CZ 18/11 Sąd Najwyższy nie podzielił sugestii skarżącego, aby dopuścić możliwość zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zażalenia na postanowienie stwierdzające wykonalność wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce przez zastosowanie w drodze analogii art. 1215 § 3 k.p.c. Sugestia ta idzie za daleko. Stanowi bowiem propozycję zastosowania wykładni prawotwórczej, w pewnym sensie zastępującej ustawodawcę, który stosunkowo niedawno znowelizował tę partię przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Dlatego nie można jej podzielić. Zawarte w zażaleniu uwagi i zastrzeżenia mogą mieć więc jedynie walor postulatów *de lege ferenda*.

Mając na względzie powyższe nie można podzielić zarzutu skarżącego, że zaskarżone postanowienie zostało wydane z naruszeniem art. 398¹ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. polegającym na uznaniu, że od zakwestionowanego postanowienia nie przysługuje skarga kasacyjna. Skarżący nie przedstawił przekonujących argumentów przemawiających przeciwko ugruntowanemu stanowisku w orzecznictwie, podzielanemu także w piśmiennictwie.

Nieuzasadniony jest również zarzut wydania zaskarżonego postanowienia z naruszeniem art. 328 § 2 w związku z art. 361, art. 391 § 1 k.p.c. i art. 397 § 2 k.p.c., polegającym na nieodniesieniu się do stanowiska skarżącego. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może skutecznie podważyć zaskarżone orzeczenie tylko wtedy, gdy jego uzasadnienie całkowicie uniemożliwia dokonanie oceny motywów, którymi kierował się sąd, wydając orzeczenie. Taka sytuacja nie zachodzi w sprawie. Wprawdzie uzasadnienie zaskarżonego postanowienia jest lakoniczne, ale wyraźne odwołanie się do orzecznictwa Sądu Najwyższego wskazuje, że Sąd Apelacyjny ze względu na wyrażone w nim stanowisko nie znalazł podstaw do podzielenia argumentów skarżącego.

Z przedstawionych powodów zażalenie należało oddalić jako nieuzasadnione (art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.). Orzeczenie o kosztach postępowania zostało oparte na § 12 ust. 2 pkt 2 w związku z § 10 ust. 1 pkt 13 i § 5 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst Dz. U. z 2013 r., poz. 490).